

Verschenen in: *Beroep:Docent* 1, 5 (mei 2008), p. 6-7.

‘Onderwijs is nooit evidence based’

Robert-Jan Simons over onderwijs, wetenschap en politiek

In het rapport van de commissie-Dijsselbloem worden succesvolle onderwijsvernieuwingen en positieve onderzoeksresultaten genegeerd, stelt Robert-Jan Simons. De Utrechtse hoogleraar onderwijskunde introduceerde de term ‘het nieuwe leren’. Hij is een van de wetenschappers die zich door de commissie misbruikt voelen. Ze werden wel gehoord, maar aan hun uitspraken werd een politieke draai gegeven. ‘Belachelijk dat een commissie van politici de wetenschap gaat beoordelen.’

@ Rietje van Vliet

Er zijn schooldirecteuren die wel aan onderwijsvernieuwingen doen, maar de term ‘het nieuwe leren’ niet in de mond durven nemen omdat ouders anders hun kinderen van school halen. Ook lerarenopleidingen verklaren onomwonden dat ze geen adepten zijn van het nieuwe leren, alsof ze bang zijn dat geen school meer op hun afgestudeerden zit te wachten. Op het nieuwe leren rust een smet, die door de commissie-Dijsselbloem nog eens stevig werd uitgesmeerd. Het parlementaire onderzoek naar de onderwijsvernieuwingen van de afgelopen decennia heeft immers aangetoond dat de lage onderwijskwaliteit te wijten is aan het nieuwe leren.

Op die conclusie is heel wat af te dingen, stelt Robert-Jan Simons. Hij is hoogleraar didactiek in digitale context aan de Universiteit Utrecht en directeur van het universitaire onderwijsinstituut Ivlos. Hij was degene die in 1995 het begrip ‘het nieuwe leren’ introduceerde. Daarmee doelde hij op de onderwijsvernieuwingen die gericht zijn op meer samenwerkend leren, dichter bij de praktijk en zelfstandiger werken en leren omdat er nieuwe leeruitkomsten nodig zijn. Maar tegenwoordig wordt het opgevat als een methodiek. ‘Het nieuwe leren heeft te maken met hóe je de studenten iets wilt leren, terwijl het zou moeten gaan over de vraag wát je studenten wilt laten leren.’

Simons is een van de wetenschappers die door de commissie-Dijsselbloem is gehoord. Maar tevreden over de uitkomst van het parlementaire onderzoek is hij niet. Absoluut niet. ‘Het rapport gaat over de hoe-vraag, terwijl we het eerst eens zouden moeten hebben over de gewenste uitkomsten van het onderwijs. Willen we dat de professionals van morgen zelfstandig werken? Dan zullen we het onderwijs daarop moeten inrichten.’

Incidenten

Bovendien zijn de conclusies van het rapport voornamelijk gebaseerd op de negatieve incidenten waarmee de leden van de actiegroep Beter Onderwijs Nederland steeds weer de publiciteit halen. ‘In de pers en in de politiek wordt alleen aandacht besteed aan slechte onderwijsresultaten. Succesvolle vernieuwingen en positieve onderzoeksresultaten worden genegeerd.’ Die zijn er wel degelijk, betoogt de hoogleraar. Hij wijst op het vmbo waar docenten jarenlang klaagden over gedemotiveerde leerlingen die zo snel mogelijk van school wilden. ‘Nu het onderwijs ook daar competentiegericht wordt ingericht, zie je de rendementen stijgen en de tevredenheid van leerlingen toenemen. Zelfs de commissie-

Dijsselbloem is positief over de ontwikkelingen in het vmbo, maar deze conclusie wordt in het debat overgeslagen.'

Ook de eis van politici dat onderwijsvernieuwingen *evidence based* moeten zijn, vindt Simons getuigen van weinig inzicht in onderwijskunde als wetenschappelijk discipline. 'Voor het onderwijs en zeker het beroepsonderwijs is veel onderzoek nodig naar de effectiviteit van onderwijsvernieuwingen', zegt hij. 'Maar onderwijskunde is niet te vergelijken met geneeskunde. Je kunt in het onderwijs nu eenmaal niet experimenteren door een aantal studenten in controlegroepen te plaatsen om te zien of een bepaalde onderwijsmethodiek wel of niet aanslaat.' Dat neemt niet weg dat er wel degelijk *practice based* onderzoek mogelijk is.

Simons is niet de enige wetenschapper die zich boos maakt over het wetenschappelijk amateurisme van de onderzoekscommissie. Bestuurskundige professor Roel in 't Veld laakte in krant en op tv het 'broddelwerk' van Dijsselbloem. Door het gebrek aan objectiviteit kon het gebeuren dat er in het rapport selectief is geciteerd, conclusies uit bestaande rapporten terzijde zijn geschoven en er nauwelijks op een verantwoorde manier wordt geargumenteed. Verder is er weinig rekening gehouden met allerlei variabelen, zoals de veranderde bevolkingsamenstelling, die de onderwijsresultaten in een ander daglicht plaatsen.

Ook Jaap Scheerens, hoogleraar onderwijskunde aan de Universiteit Twente, schreef verontwaardigd over de wetenschappelijke kwaliteit van het rapport-Dijsselbloem. Met één pennestreek had de commissie het internationale PISA-onderzoek naar de lees- en rekenvaardigheden onder vijftienjarigen naar de prullenbak verwezen. Het onderzoek wordt uitgevoerd in 57 landen. Nederlandse scholieren presteren goed, zo blijkt, maar de commissieleden vinden het niet representatief. En dat terwijl het PISA-onderzoek, weliswaar met al zijn beperkingen, volgens Scheerens de toets van de wetenschappelijke kritiek zeker kan doorstaan.

Misbruikt

Er zijn meer wetenschappers die in de krant geërgerd de validiteit van Dijsselbloems conclusies aan de kaak hebben gesteld. Met elkaar wekken ze de indruk dat ze zich door politici misbruikt voelen. Ze werden wel gehoord, maar aan hun uitspraken werd een politieke draai gegeven. Dinand Webbink, een van de schrijvers van het essay *Leren van beleid* ten behoeve van de commissie, zegt in NRC Handelsblad: 'Als de prestaties in cijferend rekenen omlaag zijn gegaan, maar voor schattend rekenen omhoog, dan schrijft Dijsselbloem in zijn conclusies alleen over dat cijferend rekenen.'

Het feit dat ook wetenschappers elkaar tegenspreken, maakt de situatie er niet beter op, verklaart Simons. 'Het is al belachelijk dat een commissie van politici de wetenschap gaat beoordelen.' Wetenschappers zouden meer op één lijn moeten zitten en zich niet voor het karretje moeten laten spannen van mensen die per se een negatief geluid willen laten horen. Hij wijst op een aantal collega's op andere universiteiten, die met hun onderzoek alsmaar willen aantonen dat de onderwijsvernieuwingen van de laatste jaren averechts hebben gewerkt. 'Je haalt als wetenschapper de pers alleen als je laat zien dat het slecht gaat met het onderwijs' 🐼

De docent als onderzoeker

Na aanhoudende klachten over de onderwijskwaliteit werd in 2007 een parlementaire onderzoekscommissie ingesteld onder leiding van PvdA'er Jeroen Dijsselbloem. De commissie moest de onderwijsvernieuwingen van de afgelopen twintig jaar bestuderen. In februari werd het eindrapport *Tijd voor Onderwijs* aangeboden aan de Tweede Kamer. Er volgde applaus maar ook klonken er kritische geluiden, met name uit de hoek van de wetenschap.

De Kamerleden hadden hier echter, tijdens het debat half april met de commissie, weinig oren naar. Ze legden hun eigen onderwijskundige wensenlijstjes naast de conclusies van Dijsselbloem. Verder waren ze unaniem in hun opvatting dat de invoering van het competentiegericht leren in het mbo eerst kritisch geëvalueerd moest worden, voordat deze onderwijsvernieuwing wordt afgerond.

'De commissie heeft gelijk met haar conclusie dat de onderwijsvernieuwingen ingevoerd zijn zonder de tijd en middelen die daarvoor nodig zijn', zegt Robert-Jan Simons. 'Er had gekozen moeten worden voor een geleidelijke invoeringsstrategie en er had meer ruimte geboden moeten worden voor professionele ontwikkeling. De schoolleiders krijgen van de commissie ten onrechte de zwartepiet toegeschoven, omdat zij de vernieuwingen er doorgedrukt zouden hebben.'

Het is volgens Simons te makkelijk om managers de schuld te geven van alles wat is misgegaan. Hij wijst ook naar de deskundigheden van docenten. 'Zowel qua vakinhoudelijke kennis als qua pedagogisch-didactisch niveau valt er nog heel wat bij te spijkeren.' Bovendien zouden docenten zelf meer onderzoeksmatig moeten denken en kleinschalig actieonderzoek moeten doen naar wat zijzelf op de werkvloer tegenkomen. Dat is beter dan elkaar napraten over de treurigheid van het docentenbestaan.'